

ALMANYA SİYASETİNİN YENİ YOL HARİTASI

KEVSER EROL

SETA | PERSPEKTİF

EYLÜL 2021 · SAYI 319

- Almanya Federal Meclis seçimlerinin önemi nedir?
- Seçim öncesi anketlerine göre partilerin tahmini oy oranları nasıl?
- Siyasi partilerin seçim programlarında hangi konular ön plana çıkmaktadır?
- Bu konular içerisinde Türkiye'yi ilgilendiren hususlar nelerdir?

GİRİŞ

Almanya vatandaşları 26 Eylül 2021'de ülke tarihinin yirminci federal seçimini¹ sonuçlandırmak için sandığa gidiyor. Vatandaşlar seçimde verdikleri "birinci ve ikinci oy"² ile Federal Meclis (Bundestag) milletvekillerini dört yılı kapsayan bir yasama süreci için belirleyecek ve Almanya siyasetinin gidişatına yön verecektir.³ Seçime toplam kırk yedi siyasi parti katılıyor.⁴ Bunlardan kırkı eyalet listesiyle seçime katılırken bu sayıya ek olarak seçime

katılım hakkına sahip yedi partinin bölge adayları da bulunuyor.⁵

Bir partinin Federal Meclise girebilmesi için aldığı ikinci oy oranının yüzde 5 seçim barajını aşması gerekmektedir. Bu engeli aşmayan partiler normal şartlarda Parlamenta giremezken bir partinin alınan birinci oylar sonucunda Meclise en az üç milletvekilini gönderebilmesiyle istisnai bir durum oluşuyor. Bu durumda partinin aldığı ikinci oy oranı da önem kazanıyor ve Meclisteki sandalye sayısı yükseliyor.⁶ Yüzde 5 barajının uygulanmasının en önemli sebebi ise Meclis içinde oluşabilecek ciddi parçalanmalara bir engel teşkil edilmesidir.⁷

"WAHL-O-MAT" KOLAYLIĞI

Siyasete mesafeli duran, partilerin vaat ve programlarını takip etmekte zorlanan veya hangi partiye oy vereceği konusunda soru işaretleri olan seçmenlere yönelik "Wahl-O-Mat"⁸ adlı bir kolaylık sunul-

1. "Pressemitteilung Nr. 23/21 vom 12. August 2021. Bundestagswahl 2021: 47 Parteien nehmen an der Wahl teil", Der Bundeswahlleiter, 12 Ağustos 2021, https://bundeswahlleiter.de/info/presse/mitteilungen/bundestagswahl-2021/23_21_parteien-wahlteilnahme.html, (Erişim tarihi: 22 Eylül 2021).

2. Seçmenler verdikleri birinci oy (*erststimme*) ile seçim bölgelerindeki milletvekili adaylarını seçiyor. Birinci oydan daha önemli bir konuma sahip olan ikinci oy ile bir milletvekili değil de partinin eyalet listesini seçiyor ve bu şekilde Meclisteki çoğunluk oranını belirliyorlar. Bir parti ikinci oylarla yüzde 40'a ulaştığında Meclisteki en az sandalye oranı yüzde 40 oluyor. Bkz. "Erst- und Zweitstimme. Wie funktioniert die Bundestagswahl?", Bundeszentrale für politische Bildung, (Ağustos 2009), <https://www.bpb.de/mediathek/599/erst-und-zweitstimme>, (Erişim tarihi: 15 Eylül 2021).

3. "Fünf-Prozent-Hürde. Wie funktioniert die Bundestagswahl?", Bundeszentrale für politische Bildung, (Ağustos 2009), <https://www.bpb.de/mediathek/614/fuenf-prozent-huerde>, (Erişim tarihi: 15 Eylül 2021).

4. "Pressemitteilung Nr. 23/21 vom 12. August 2021. Bundestagswahl 2021: 47 Parteien nehmen an der Wahl teil".

5. "Pressemitteilung Nr. 23/21 vom 12. August 2021. Bundestagswahl 2021: 47 Parteien nehmen an der Wahl teil".

6. "Fünf-Prozent-Hürde. Wie funktioniert die Bundestagswahl?".

7. "Fünf-Prozent-Hürde. Wie funktioniert die Bundestagswahl?".

8. "Wahl-O-Mat", Bundeszentrale für politische Bildung, (2021), <https://www.wahl-o-mat.de>, (Erişim tarihi: 14 Eylül 2021).

KEVSER EROL

Almanya'da liseyi bitirdikten sonra 2012'de Köln Üniversitesi'nde Romanistik Fransızca ve İslam Dünyasının Dilleri ve Kültürleri adlı çift ana dal lisans programından mezun oldu. 2013'te Münster Üniversitesi'nde Şarkiyat alanında yüksek lisans eğitimine, 2017'de aynı üniversitede doktora eğitimine başladı. Doktorası devam eden Erol 2020'de Siyasal Bilimler alanında ikinci yüksek lisans eğitimini tamamladı. Almanca, Fransızca, İngilizce ve Arapça bilen Kevser Erol SETA Brüksel'de araştırma asistanı olarak çalışmaktadır.

maktadır. Partilere ve temsil ettikleri politikalara dair bilgi sunma amacıyla oluşturulan çevrim içi bir uygulama olan Wahl-O-Mat, Federal Siyasi Eğitim Merkezi (Bundeszentrale für politische Bildung) tarafından 2002'den beri sunulmaktadır.⁹ Bu vasıta ile seçmenler aralarında “Tüm otobanlarda genel bir hız sınırı uygulanmalı”, “Almanya savunma harcamalarını yükseltmeli”, “Ev sahiplerinin daire kiralarını yükseltme olanağı yasal olarak daha sert bir şekilde kısıtlanmalı”, “Yasal olarak tanınan mültecilerin aile birleşim hakkı kaldırılmalı”, “Alman vatandaşlığının yanı sıra genel olarak ikinci bir ülke vatandaşlığına sahip olmak mümkün olmalı”, “Memurlara görev esnasında başörtüsü izni verilmeli”, “Devlet dini topluluklar için kilise vergisini toplama devam etmeli”, “Almanya Avrupa Birliği'nden (AB) çıkmalı”, “İslami dernekler devlet tarafından dini topluluklar olarak tanınmalı” ve “İlticanın sadece siyasi kovuşturmayla maruz kalanlara verilmesi devam ettirilmeli” gibi soruların bulunduğu otuz sekiz soruluk anketlere “katılıyorum, nötrüm, katılmıyorum” seçeneklerinden birini seçerek cevap veriyor ve anket sonucuna göre de kendisine en yakın partileri öğreniyor. Uygulama eyalet listeleriyle seçime katılan otuz dokuz¹⁰ partinin ulaşım politikaları, göç, vatandaşlık, dış politika, İslam dinine ve Müslümanlara yaklaşımı gibi konulara sunduğu cevaplar çerçevesinde oluşturulmuş ve sonuçta bu cevaplar neticesinde ortaya çıkmıştır. Uygulamanın bir başka kolaylığıysa tüm partilerin verdikleri cevapların karşılaştırılabilir olmasıdır.

Wahl-O-Mat üzerinden Müslüman kadınları ilgilendiren memuriyette başörtüsü serbestliği konusu misal olarak ele alınırsa başörtülü Müslüman kadınlara memur olarak kendi kimliklerinden muaf tutulmadan çalışabilecekleri vaadini, ankete göre Yeşiller Partisi (Die Grüne) ve Sol Parti (Die Linke) veriyor. Almanya

9. “Interaktives Wahltool. Wahl-O-Mat”, Bundeszentrale für politische Bildung, <https://www.bpb.de/politik/wahlen/wahl-o-mat>, (Erişim tarihi: 16 Eylül 2021).

10. “Wahl-O-Mat. Bundestagswahl 2021”, Bundeszentrale für politische Bildung, (2021), https://www.wahl-o-mat.de/bundestagswahl2021/app/main_app.html, (Erişim tarihi: 15 Eylül 2021).

Sosyal Demokrat Partisi (SPD), Hristiyan Demokrat Birlik/Hristiyan Sosyal Birlik (CDU/CSU) ve aşırı sağcı Almanya için Alternatif (AfD) partisi ise böyle bir uygulamaya karşı çıkmaktadır.¹¹

ŞANSÖLYE ADAYLARI

2021 seçimlerinin şansölyelik adaylığı için üç isim ön plana çıkıyor. Bu adaylar arasında şu an maliye bakanı ve şansölye yardımcısı olan SPD'den Olaf Scholz, CDU/CSU'dan Armin Laschet ve Yeşiller partisinden de Annalena Baerbock yer alıyor.¹² Bu adaylar dışında Hür Demokratik Parti'den (FDP) Christian Lindner, aşırı sağ AfD'den Tino Chrupalla ve Alice Weidel ikilisi, Sol Parti'den de Dietmar Bartsch ve Janine Wissler ikilisi şansölyelik makamına aday.¹³

ANKETLERE GÖRE 2021 SEÇİMLERİ

Almanya'da seçim öncesinde birçok anket şirketi seçim tahmini anketleri düzenliyor. “Sonntagsfrage” olarak adlandırılan bu anketlerde katılımcılar “Bu pazar seçim olsaydı hangi partiye oy verirdiniz?” sorusuna cevap veriyor. Anketler farklı aralıklarla yapılırken anket sonuçları da farklılık gösterebiliyor. Sosyolog ve siyasal bilimci Roßteutscher anketlerin seçim günü gerçekleşecek olan sonuçları tam olarak yansıtmayabileceğine dikkat çekerken diğer uzmanlar da seçmenlerin son kararlarını seçim günü sandıkta verecekleri kanaatinde. Seçmenlerin kayda değer bir kısmının hangi partiye oy vereceklerini seçim günü belirledikleri bilinen bir gerçektir. Ayrıca anke-

11. Wahl-O-Mat çalışmasına cevap gönderen tüm partilerin verdikleri otuz sekiz cevaba ulaşmak için bkz. “Vergleich der Positionen”, Wahl-O-Mat, (2021), <https://www.wahl-o-mat.de/bundestagswahl2021/PositionsVergleichBundestagswahl2021.pdf>, (Erişim tarihi: 16 Eylül 2021).

12. Markus Mack, “Bundestagswahl: Wie wird der Bundeskanzler gewählt?”, Zeit Online, 26 Şubat 2021, <https://www.zeit.de/politik/deutschland/bundestagswahl-bundeskanzler-faq>, (Erişim tarihi: 16 Eylül 2021).

13. Ben Mendelson, “Baerbock, Laschet, Scholz. Die Spitzenkandidaten der Bundestagswahl 2021 – wer folgt auf Angela Merkel?”, Handelsblatt, 14 Eylül 2021, <https://www.handelsblatt.com/politik/deutschland/baerbock-laschet-scholz-die-spitzenkandidaten-der-bundestagswahl-2021-wer-folgt-auf-angela-merkel-/27069870.html?ticket=ST-2550076-cVKECU7ba1Oa5dAdsMyH-ap4>, (Erişim tarihi: 17 Eylül 2021).

te katılan kişi sayısının genel manada tüm toplumun seçim tercihini yansıtmaması da mümkün değildir.¹⁴

Seçim anketlerinde oy oranı neticesinde öne çıkan partiler arasında CDU/CSU, SPD, Yeşiller ve Sol Parti bulunuyor. International Political Science Association (IPSA) şirketinin 13 Eylül 2021'de açıklamış olduğu anket sonucuna göre CDU/CSU yüzde 20,5; SPD yüzde 26; Yeşiller yüzde 15; FDP yüzde 12,5; AfD yüzde 11,5 ve Sol Parti yüzde 6,5 oy oranına erişiyor. Yapılan anketlerde SPD ilk sırada yer alıyor ve partinin seçimlerde iyi bir oy oranı alması bekleniyor.¹⁵ IPSA'nın 18 Eylül 2021'de açıkladığı anket sonuçlarında ise CDU/CSU yüzde 21, SPD yüzde 26, Yeşiller yüzde 15, Sol Parti yüzde 12, FDP yüzde 6 ve AfD ise yüzde 11'lik bir oy oranını elde ediyor.¹⁶ Bu oranlar en son seçimlerle kıyaslandığında ise CDU/CSU oyların yüzde 32,5'ini, SPD yüzde 20,5'ini, Yeşiller yüzde 8,9'unu, Sol Parti yüzde 10,7'sini, FDP yüzde 9,2'sini ve AfD de yüzde 12,6'sını alıyor. Anket verileri değerlendirildiğinde CDU/CSU ciddi oy kaybına uğrarken SPD ve Yeşiller ise seçimlerden daha fazla oy kazanarak çıkacakmış gibi bir sonuç gözüküyor.

ÖNE ÇIKAN PARTİLERİN SEÇİM VAATLERİ

CDU/CSU

CDU/CSU seçim programlarını yüz kırk¹⁷ sayfalık bir dosya halinde yayımlamıştır. Bu iki partinin programlarının başlığı ise “İstikrar ve Yenileme Programı. Hep Birlikte Modern Bir Almanya için” (Das Programm für Stabilität und Erneuerung. GEMEINSAM FÜR EIN MODERNES DEUTSCHLAND). Dosyada CDU/CSU Alman iç siyaseti dışında hem dünya hem

de Avrupa siyasetinde nasıl bir rol almak istediğinden bahsediyor. AB'yi bir başarı projesi olarak değerlendiren CDU/CSU, Birlik içerisindeki ruhu güçlendirmek adına entegrasyonu geliştirmeyi ve böylelikle ulusçu izolasyona karşı durmayı hedefliyor. Böylelikle AB'nin direncinin dıştan gelen tehlikelere karşı artacağı iddia ediliyor.¹⁸

Türkiye ise Almanya ve AB için hem stratejik hem de ekonomik açıdan öneme sahiptir. CDU/CSU Türkiye ile iş birliğini sürdürmek ve güçlendirmek istiyor. İki parti Türkiye ile açık, eleştirel ve yapıcı bir diyalogun olması taraftarıdır. CDU/CSU Türkiye'nin AB'ye tam üye olmasına sıcak bakmıyor ve bu yüzden sadece sıkı bir iş birliği destekleyicisidir. CDU/CSU'nun Almanya-Türkiye ikili ilişkilerinde ilk olarak yürürlüğe sokmak istediği şey ise Türkiye ile tekrardan yakınlaşmaktır. Bu minvalde kastedilen ise ortak çıkarların belirlenmesi ve bunların hayata geçirilmesi için ikili anlaşmaların yapılmasıdır.¹⁹ Berlin'in Ankara ile ilişkilerini Türkiye içindeki siyasi gelişmeler belirleyecek gibi duruyor.

SPD

SPD'nin “Geleceğe karşı saygıdan ötürü. SPD'nin gelecek programı. Neyi temsil ettiğimiz. Bizi harekete geçiren. Ne çabaladığımız” (Aus Respekt vor der Zukunft. Das Zukunftsprogramm der SPD. Wofür wir stehen. Was uns antreibt. Wonach wir streben) başlıklı parti programı altmış²⁰ sayfadan oluşuyor. Bu programın on altı²¹ sayfalık muhtasar şekline de erişmek mümkündür.

SPD kendine iklim değişikliği ekseninde karbon nötrlüğü hedefini koymuş durumda ve bu hedefine 2045'te ulaşmak istiyor. Elektriğin ise reform sonu-

14. Barbara Schmidt-Mattern, “Unsichere Umfragen. Wahlforscherin: Bundestagswahl bleibt spannend bis zum Schluss”, Deutschlandfunk, 8 Eylül 2021, https://www.deutschlandfunk.de/unsichere-umfragen-wahlforscherin-bundestagswahl-bleibt.694.de.html?dram:article_id=502787, (Erişim tarihi: 21 Eylül 2021).

15. “Sonntagsfrage Bundestagswahl”, wahlrecht.de, (2021), <https://www.wahlrecht.de/umfragen>, (Erişim tarihi: 17 Eylül 2021).

16. “Sonntagsfrage Bundestagswahl”.

17. “Das Programm für Stabilität und Erneuerung. GEMEINSAM FÜR EIN MODERNES DEUTSCHLAND”, CDU/CSU, (2021), <https://cdudl.s3.eu-central-1.amazonaws.com/Beschluss+Programm.pdf>, (Erişim tarihi: 21 Eylül 2021).

18. “Das Programm für Stabilität und Erneuerung. GEMEINSAM FÜR EIN MODERNES DEUTSCHLAND”, s. 17.

19. “Das Programm für Stabilität und Erneuerung. GEMEINSAM FÜR EIN MODERNES DEUTSCHLAND”, s. 20.

20. “Aus Respekt vor der Zukunft. Das Zukunftsprogramm der SPD. Wofür wir stehen. Was uns antreibt. Wonach wir streben”, SPD, (2021), <https://www.spd.de/fileadmin/Dokumente/Beschlusse/Programm/SPD-Zukunftsprogramm.pdf>, (Erişim tarihi: 21 Eylül 2021).

21. “Für Dich. Unser Zukunftsprogramm. Wofür wir stehen. Was uns antreibt. Wonach wir streben”, SPD, (2021), https://www.spd.de/fileadmin/Dokumente/Beschlusse/Programm/WP_Kurz_16Seiten_A5_RZ_Final-Ansicht_01.pdf, (Erişim tarihi: 21 Eylül 2021).

cunda 2040'a kadar daha ekonomik hale gelmesi için çalışacaktır.²² Parti seçildiği takdirde işçilerin asgari saat ücretinin 12 avro olmasını vadediyor. Şu an asgari ücretle çalışan işçilerin saat ücreti 9,50 avrodur. Entegrasyonla ilgili ise çoklu vatandaşlığa sıcak bakmakta ve bunun için yasal çalışmalarda bulunarak göçmenlerin topluma daha hızlı entegre olmalarını kolaylaştırmaktan yanadır. Dijitalleşme konusunda SPD her öğrenciye bir dizüstü bilgisayar veya tablet verilmesi taraftarıdır. Ayrıca internet hızının artırılması da gündemdedir. SPD'nin parti programında öne çıkan başka bir konu da vergi reformudur.²³ Bu bağlamda parti varlık vergisini tekrardan yürürlüğe sokmak istiyor.²⁴ Parti programında Türkiye ile ilişkilerine Avrupa komşuluk ilişkileri çerçevesinde yer veriyor ve Türkiye'nin iç ve dış siyasetini hukukun üstünlüğü, demokrasi ve uluslararası hukuk açısından kaygı ile karşıladığını belirtiyor. Buna ilaveten SPD (Ankara belirtilen kriterlere uyduğu takdirde) AB-Türkiye ilişkilerinin derinleştirilmesinden yanadır.²⁵

Yeşiller

Yeşillerin "Almanya. Her şey içinde. Federal Seçim Programı 2021. Siz hazır olduğunuz için, hazırız" (Deutschland. Alles ist drin. Bundestagswahlprogramm 2021. Bereit, weil Ihr es seid) başlıklı parti programı iki yüz yetmiş iki²⁶ sayfadan oluşuyor. Yeşiller programlarının fihrist kısmında kendilerinden emin bir şekilde programlarının içeriğini sunuyor.²⁷

22. "Bundestagswahl 2021. Mit diesem Programm zieht die SPD in den Wahlkampf", Deutschlandfunk, 18 Eylül 2021, https://www.deutschlandfunk.de/bundestagswahl-2021-mit-diesem-programm-zieht-die-spd-in.2897.de.html?dram:article_id=493388, (Erişim tarihi: 21 Eylül 2021).

23. "Bundestagswahl 2021. Mit diesem Programm zieht die SPD in den Wahlkampf".

24. "Aus Respekt vor der Zukunft. Das Zukunftsprogramm der SPD. Wofür wir stehen. Was uns antreibt. Wonach wir streben".

25. "Aus Respekt vor der Zukunft. Das Zukunftsprogramm der SPD. Wofür wir stehen. Was uns antreibt. Wonach wir streben", s. 60.

26. "Deutschland. Alles ist drin. Bundestagswahlprogramm 2021. Bereit, weil Ihr es seid", Bündnis 90/Die Grünen, (2021), https://cms.gruene.de/uploads/documents/Wahlprogramm-DIE-GRUENEN-Bundestagswahl-2021_barrierefrei.pdf, (Erişim tarihi: 21 Eylül 2021).

27. "Deutschland. Alles ist drin. Bundestagswahlprogramm 2021. Bereit, weil Ihr es seid", s. 4-7.

Yeşiller çevreci vaatleri ile öne çıkarken seçim sonrası "Federal Mobilitate Yasası" çıkarmayı hedefliyor. Bu yasa otoban ve şehir içinde uygulanacak olan hız sınırını ve 2030 itibarıyla sadece emisjonsuz arabaların trafiğe çıkabilmesini kapsayacaktır. Bununla birlikte yeni otoban yapımı veya genişletilmesi ve şehirler arası yolların yapımı azaltılacaktır.²⁸ Yeşiller Alman vatandaşlığına geçişi kolaylaştırmak istiyor ve göçmen kökenli çocukların Alman veya köken ülke vatandaşlığı arasında kalmamaları taraftarıdır.²⁹ Parti göçmenlere ılımlı bir yaklaşım sergiliyor ve mültecilerin "emin köken ülke" olarak adlandırılan Suriye ve Afganistan gibi ülkelere geri gönderilmelerine de karşıdır.³⁰

Yeşiller dış politika nezdinde Türkiye ile iş birliğine soğuk değil fakat Türkiye'nin iç siyasetiyle ilgili gelişmelere, İstanbul Sözleşmesi'nden ayrılmasına, Suriye'nin kuzeyindeki faaliyetlerine sıcak bakmıyor ve tüm siyasi tutukluların serbest bırakılmasını talep ediyor. Yeşiller Türkiye nezdinde sivil toplum ekseninde alışveriş ve gençlik değişim programlarının genişletilmesini hedefliyor. Parti Türkiye'nin istenilen şartları yerine getirmesi sonuncunda AB üyeliğine olumlu bakıyor ve üyelik görüşmelerinin tekrardan başlamasından yanadır.³¹ AB-Türkiye mutabakatı konusunda Yeşiller'in düşüncesi ise mutabakatın uluslararası iltica hakkına karşı olduğu ve durdurulması gerektiği yönündedir.³² Yeşiller AB nezdinde AB Parlamentosunu karar verme merkezi haline getirerek gücünü etkinleştirmeyi vadediyor.³³

28. Thoralf Cleven vd., "Bundestagswahl 2021. Die Grünen. Wahlen. Wahlprogramm der Grünen zur Bundestagswahl 2021 – das steht drin", RND, 16 Eylül 2021, <https://www.rnd.de/politik/gruene-wahlprogramm-zur-bundestagswahl-2021-die-kurzfassung-4J2S54VE6VHF5JJ-CYQL5Z74SG4.html>, (Erişim tarihi: 21 Eylül 2021).

29. Cleven vd., "Bundestagswahl 2021. Die Grünen. Wahlen. Wahlprogramm der Grünen zur Bundestagswahl 2021 – das steht drin".

30. Cleven vd., "Bundestagswahl 2021. Die Grünen. Wahlen. Wahlprogramm der Grünen zur Bundestagswahl 2021 – das steht drin".

31. "Deutschland. Alles ist drin. Bundestagswahlprogramm 2021. Bereit, weil Ihr es seid".

32. "Deutschland. Alles ist drin. Bundestagswahlprogramm 2021. Bereit, weil Ihr es seid".

33. Cleven vd., "Bundestagswahl 2021. Die Grünen. Wahlen. Wahlprogramm der Grünen zur Bundestagswahl 2021 – das steht drin".

SEÇİM SONRASI ALMANYA'YI NE BEKLİYOR?

Almanya için Şansölye Angela Merkel sonrası dönemin ne getireceği merakla bekleniyor. Anketlere bakılırsa SPD uzun süre sonra liderlik koltuğuna oturabilir. Alman seçmenler Meclise seçtikleri vekillerle hem Almanya hem de AB'nin kaderini belirleyecektir. Birlik için Almanya'nın liderliği büyük önem taşıyor. Bu o kadar bariz bir şekilde ortada ki şansölyelik koltuğunu kısa bir süre sonra bırakacak olan Angela Merkel bile seçilmesi için halefi Kuzey Ren-Vestfalya Eyalet Başbakanı Armin Laschet için girişimde bulunmuştur. Şansölye Almanya'nın siyasi gelişimi ve geleceğinden endişelidir. Endişelerinin sebepleri ise Almanya'nın istikrarlı ve itidalli bir şekilde yönetilmemesi ve SPD'nin Sol Parti ile oluşturabileceği koalisyonun muhtemel riskleridir.³⁴ Şansölye Merkel'in endişelerinin ardında koronavirüs salgını sonrasında yaşanabilecek ekonomik, toplumsal ve siyasal krizlerin iyi idare edilememesinden kaynaklanması da muhtemeldir. Alım gücünün azalabileceği konuşulurken³⁵ ve seçim kampanyalarında bu durum konu olarak çok fazla yer

almasa da³⁶ seçim sonrasında enflasyonla birlikte ücretlerin artmasına muhtemel olarak bakılıyor. OECD'nin ekonomik büyüme tahlillerine göre bu yıl için Almanya adına sadece yüzde 2,9'luk bir büyüme oranı öngörülüyor. Mayıs'ta yapılan tahmin ise yüzde 3,3 iken gidişatın değerlendirilmesiyle bu oran düşürülmüştür.³⁷ Tecrübeli ve kriz yönetiminde başarılı Şansölye Merkel liderliği sonrasında hem Almanya hem de Avrupa'yı neyin bekleyeceği şimdiden belli olmazken iyi ve topluma mesafesini gerektiği şekilde koruyabilen bir lider olarak bilinen Merkel'in gidişyle bir kaygı ortamı da oluşabilir. Eksisi ve artısıyla ülkeyi on altı yıl yöneten Şansölye Merkel'in halefini bu yüzden ciddi görevler ve koronavirüs sonrası zorlu bir süreç bekliyor.

Siyasi partiler parti programlarında Türkiye bağlamında yaklaşım ve düşüncelerini dile getirip ipuçları verseler de günün sonunda Türkiye'ye dair gündemi ortaya çıkan güç denklemini belirleyecektir. Türkiye ile ilişkilerin niteliğini ise seçim sonrası oluşan koalisyon dengesi gösterecektir.

34. "Merkel wirbt für Laschet als Bundeskanzler – 'Nicht egal, wer dieses Land regiert'", *Welt*, 7 Eylül 2021.

35. Klemens Kindermann, "Inflation. Warum steigen die Preise?", Deutschlandfunk, 18 Eylül 2021, https://www.deutschlandfunk.de/inflation-warum-steigen-die-preise.2897.de.html?dram:article_id=498359, (Erişim tarihi: 21 Eylül 2021).

36. Cerstin Gammelin, "Bundestagswahl: Wie die Parteien mit der Inflationsangst umgehen wollen", *Süddeutsche Zeitung*, 4 Temmuz 2021.

37. "OECD revidiert Prognose. Weniger Wachstum in Deutschland", Tagesschau, 21 Eylül 2021, <https://www.tagesschau.de/wirtschaft/weltwirtschaft/oecd-konjunktur-wachstum-2021-deutschland-101.html>, (Erişim tarihi: 21 Eylül 2021).